

Kürt Kadın Hak Savunucularına Yönelik Yargı Tacizi

Tarafınızca özel olarak ilgilenilecek başlıklar arasında “kadınlara, özellikle kadın insan hakları savunucularına, kadın gazetecilere ve kadın politikacılara yönelik çevrimiçi şiddet” yer almaktadır. Çevrimiçi şiddete dair birçok kurum tarafından veri hazırlandığını ve tarafınıza sunulduğunu tahmin etmekteyiz. Bu bağlamda tekrara düşmemek açısından ve doğrudan maruz kalan” olmamızdan kaynaklı sayılı “kilit gruplara” yönelik yargı tacizini raporlaştırmayı önemli buluyoruz. Yargı tacizi genel bir ifadeyle;

“Devlet yetkililerinin sindirmek ya da susturmak amacıyla çoğunlukla gazeteci ve insan hakları savunucuları olmak üzere kişiler hakkında -yaşam düzenlerini sekteye uğratan, işlerini yapmalarını engelleyen uzun yargı süreçleri yürüterek- medeni kanun, ceza kanunu ve/veya idari kanun kapsamında tekrar tekrar iddia veya suçlamada bulunma uygulamasıdır.”¹

Kadın insan hakları savunucuları ve özelde de Kürt olmaktan kaynaklı olarak kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan “Kürt kadın insan hakları savunucuları”, oldukça uzun bir süredir sistematik yargı tacizi altındadır. Haklarında açılan soruşturmalar, her defasında sabahın erken saatlerinde yapılan ev aramaları, uzun süre gözaltında tutulma, tutuklanma ve astronomik cezalara maruz kalma gibi pratikler Kürt kadın hak savunucularının yargı erki kullanılarak susturulmaya çalışıldığını göstermektedir. Yargı taciziyle, tek bir kişiye yönelik uygulama, muhalif olan bir kitlenin tamamı üzerinde bir caydırıcı etki (*chilling effect*) oluşturmakta –en azından bu hedeflenmekte- ve bu durum, toplum örgütlenmesinin özünü oluşturan demokrasiye hasar vermektedir.²

Tarafımızca aşağıda sunulacak olan veriler sadece 22/05/2020 ve 16/03/2021 tarihleri arasında Diyarbakır ilinde yürütülen soruşturmaları kapsayacak olup bütünün sadece küçük bir parçasını oluşturmaktadır. Bahse konu veriler doğrudan sorgu zaptı ve iddianameler esas alınarak hazırlanmıştır. Buna ek olarak içeriğine ulaşılamayan soruşturmalar açısından basın taraması, STK verileri ve avukatlarla görüşme sonucu elde edilen bilgiler de bu raporda yer alacaktır.

Belirtilen tarih aralığında Diyarbakır ilinde düzenlenmiş olan toplu operasyonlar kapsamında Rosa Kadın Derneği üyeliği, TJA (Tevgera Jinên Azad- Özgür Kadın Hareketi) aktivistliği, kadın eylemlerine³ katılmış olma gibi gerekçelerle TCK 314/2 (silahlı terör örgütü üyeliği) ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu madde 5 kapsamında 10 operasyon yapılmıştır. Bahse konu operasyonlarda 169 kadın hakkında soruşturma başlatılmıştır. Operasyonların tarihleri, kişi sayıları ve konularına aşağıda kısaca değinilecek, sonrasında ise genel bir değerlendirme yapılacaktır.

- ✓ 22/05/2020 tarihli operasyonda Rosa Kadın Derneği üye ve yöneticisi 16 kadın hakkında soruşturma açılmış, sabah saatlerinde evleri basılmış, dernek binası basılmış, 8 kadın tutuklanmıştır. İddianamelere göre yargılanma ve tutuklanma gerekçeleri şu şekildedir: gizli tanık beyanları, Koşuyolu Parkı’nda Barış Annelerinin düzenlediği açlık grevi eylemine katılma, HDP (Halkların Demokratik Partisi) merkez ve dış ilçe kadın belediye başkan aday tanıtımına katılma, kayyum eylemine katılma, “Kadınlar Barış İstiyor” konulu basın açıklamasına katılma, “8 Mart Dünya Kadınlar Günü” eylemine katılma, TCK 103’de (çocuk istismarı yasası) değişiklik yapılmasına karşı “Mor Zincir Eylemine” katılma, Rosa Kadın Derneği üyeliği.
- ✓ 07/06/2020 tarihli operasyon genel olarak siyasi parti faaliyeti yürüten kişilere yönelik düzenlenmiş fakat Rosa Kadın Derneği yöneticisi 2 kadın hakkında da soruşturma açılmıştır. Derneğe üyelik ve yukarıda sayılan iddialarla yargılanan kadınların sabah saatlerinde evleri basılmış, kadınlardan birisi tutuklanmış diğeri ise ev hapsiyle serbest bırakılmıştır.

¹ Article 19, Türkiye’de Yargısal Taciz: <https://www.article19.org/tr/turkiyede-yargisal-taciz/> adresinden alınmıştır, Son Erişim Tarihi 2 Aralık 2021

² İHAM [BD], *Navalnyy v. Rusya*, Başvuru No: 29580/12, Karar Tarihi: 15/11/2018, § 173-174

³ 8 Mart Dünya Kadınlar Günü, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü, kadın cinayetlerine dair eylemler, İstanbul Sözleşmesi’nin hukuka aykırı feshine dair eylemler, basın açıklamaları vb.

- ✓ 09/06/2020 tarihli operasyonda silahlı terör örgütü üyeliği iddiasıyla 9 kişinin evleri basılarak gözaltına alınmış olup bunlardan 7'si kadındır.
- ✓ 19/06/2020 tarihli operasyonda 3 kadın evleri basılarak gözaltına alınmış ve haklarında örgüt üyeliğinden soruşturma açılmıştır.
- ✓ 26/06/2020 tarihli operasyon esas olarak DTK (Demokratik Toplum Kongresi) ile ilgili olmakla birlikte, bu operasyonda gözaltına alınan bütün kadınlar yukarıda bahsedilen kadın eylemlerine katılmış olmaları ve DTK delege listesinde isimlerinin olması gerekçe gösterilerek yargılanmıştır. Operasyon kapsamında gözaltına alınan kişilerden 23'ü kadın olup 9 kişi tutuklanmıştır. Kadınların birçoğu aynı zamanda Rosa Kadın Derneği üyesidir.
- ✓ 14/07/2020 tarihli operasyon eşinden ayrılma sürecinde olan şiddet faili bir erkeğin ifadesi esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Şiddet faili kendi eşinin üyesi olduğu derneklerin örgütle irtibatlı olduğuna dair ihbarda bulunmuş olup bu iddia ve yukarıda belirtilen kadın eylemleri esas alınarak 34 kadının evleri sabah saatlerinde basılmış, gözaltı işlemi gerçekleştirilmiş ve 9 kişi tutuklanmıştır.
- ✓ 08/09/2020 tarihli operasyonda 3 kadın hakkında örgüt üyeliği suçlamasıyla soruşturma açılmıştır.
- ✓ 20/11/2020 tarihli operasyonda birçok siyasetçi, STK temsilci ve üyeleri, hak savunucuları gözaltına alınmış olup 33 kadın hakkında örgüt üyeliği suçlamasıyla soruşturma yapılmıştır. Örgüt üyeliğinin unsurları açısından kadın eylemleri gerekçe gösterilmiştir.
- ✓ 05/04/2021 tarihli operasyonda Rosa Kadın Derneği binası ikinci defa basılmış, 24 kadın gözaltına alınmış 11 kadın tutuklanmıştır.
- ✓ 16/03/2022 tarihli operasyon da sadece kadınlara yönelik olup 24 kadın gözaltına alınmış, 11 kişi tutuklanmıştır.

Yukarıda sayılan bütün operasyonlarda kadın eylemleri ve Rosa Kadın Derneği üyeliği silahlı örgüt üyeliği suçu için delil olarak değerlendirilmiştir. Toplanma ve örgütlenme özgürlüklerine yönelik soruşturma ve kovuşturma açılması şeklindeki “dolaylı sınırlamalar”, sistematik örgüsü göz önünde bulundurulduğunda, daimi bir ceza tehdidine mahal vermekte ve hakların kullanımına dair “caydırıcı etki” yaratmaktadır. Bu baskının sonlandırılması için birden fazla hak örgütü tarafından imza kampanyaları yapılmış⁴ ve üç defa BM’ye çağrı yapılmıştır.⁵

⁴ <https://www.birgun.net/haber/kadin-orgutlerinden-ortak-aciklama-rosa-kadin-dernegi-ile-birlikteyiz-302071>

⁵ Joint urgent action letter of 26 June 2020 to the UN Special Mandate Holders by a group of NGOs: <https://www.turkeylitigationssupport.com/s/Rosa-Women-Association.pdf> ; Joint urgent action letter of 19 August 2020 to the UN Special Mandate Holders by TLSP and London Legal Group: <https://www.turkeylitigationssupport.com/s/UAL-Arrest-and-detention-women-rights-activists-II-19-August-2020-email.pdf>; ; Joint urgent action letter of 16 May 2022 to the UN Special Mandate Holders by a group of NGOs <https://www.turkeylitigationssupport.com/blog/2022/5/16/urgent-action-letter-to-the-un-special-procedures-on-the-ongoing-unlawful-and-arbitrary-detention-and-judicial-harassment-of-women-human-rights-defenders-in-turkey>)